

РОЗВИТОК КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

- A** Обґрунтовано зміст когнітивного компонента педагогічної майстерності викладачів закладів вищої освіти економічного профілю; висвітлено особливості та напрями розвитку когнітивного компонента професійної майстерності майбутніх викладачів у контексті завдань сучасної вищої економічної освіти; виокремлено мету розвитку когнітивного компонента педагогічної майстерності майбутніх викладачів економічних дисциплін в умовах магістратури; описано принципи, на яких ґрунтується розвиток когнітивного компонента педагогічної майстерності майбутніх викладачів економічних дисциплін; розглянуто авторську методику виявлення рівня сформованості когнітивного компонента педагогічної майстерності в майбутніх викладачів економічних дисциплін та результати її застосування. Зазначено, що для підвищення якості та ефективності підготовки майбутніх викладачів економічних дисциплін, розвитку їхньої психолого-педагогічної компетентності в умовах магістратури доцільно використовувати розроблене навчально-методичне забезпечення, зокрема спецкурс «Педагогічна майстерність викладачів економічних дисциплін» та «Тренінг розвитку педагогічної майстерності викладачів економічних дисциплін».

Ключові слова: педагогічна майстерність; когнітивний компонент педагогічної майстерності; психолого-педагогічна компетентність; викладачі економічних дисциплін; магістратура

- S** **Romaniuk Oksana. Developing the cognitive component of future economics teachers' pedagogical skills in master's degree programs.**

This article reveals the content of the cognitive component of economic university teachers' pedagogical skills. The cognitive component of a teacher's pedagogical skills is a combination of knowledge about the essence, features, types of pedagogical technologies, their application in teaching. The paper highlights features and directions of the development of the cognitive component of future teachers' professional skills in the context of the tasks set by the modern economic higher education system. The necessity for developing the cognitive component of future economics teachers' pedagogical skills in master's degree programs is substantiated. The process of development of the cognitive component of pedagogical skills in master's degree programs is aimed at providing future economics teachers with knowledge that ensures their readiness for professional pedagogical activity. The article describes the principles on which the development of the cognitive component of future economics teachers' pedagogical skills is based. The key principles are humanism; democratization; pedagogical creativity; orientation to problem-solving; realism; pedagogical self-development; orientation to personality; technological unity of the educational process, the use of new technologies in education; dialogization of learning. The paper describes the authorial methodology for assessing the level of the cognitive component of pedagogical skills developed by future economics teachers and the results of its application to practice. The conducted experimental research shows that students in master's degree programs have problems with some theoretical and practical aspects of teaching and their psychological and pedagogical competency needs improving. The author of this paper suggests that it would be advisable to use the produced methodological training support resources, in particular, the special course «Pedagogical Skills of Economics Teachers» and the training program for developing economics teachers' pedagogical skills to develop future economics teachers' psychological and pedagogical competency and to improve the quality and effectiveness of economics teacher training.

Key words: pedagogical skills; the cognitive component of pedagogical skills; psychological and pedagogical competency; economics teachers; master's degree programs

Романюк Оксана Іванівна, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

Romaniuk Oksana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Foreign Languages and Intercultural Communication, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine

E-mail: oksanaromaniuk75@gmail.com

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Сучасні реалії життя зумовлюють необхідність пошуку нових підходів до підготовки фахівців економічного профілю у закладах вищої освіти. В умовах економічних, політичних та соціальних змін, що відбуваються сьогодні в суспільстві, нагальною є потреба у викладачах, які мають високий рі-

вень освіти, здатні творчо ставитися до організації освітнього процесу, брати активну участь у міжкультурному діалозі. З огляду на це, першорядного значення набуває розвиток педагогічної майстерності викладачів вищої школи. В сучасних дослідженнях значна увага надається питанням розвитку педагогічної майстерності в закладах педагогічного профілю, проте залишаються недостатньо

вивченими проблемами розвитку педагогічної майстерності викладачів закладів непедагогічного, зокрема економічного, профілю.

Важливим компонентом педагогічної майстерності, що закладає фундамент для успішної самореалізації викладачів, є когнітивний компонент. Тому визначення сутності та змісту когнітивного компонента педагогічної майстерності майбутніх викладачів економічних дисциплін та шляхів його розвитку вважаємо своєчасним.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблеми формування і розвитку педагогічної майстерності майбутніх викладачів у процесі фахової підготовки відображені в науковому доробку Н. Батечко, С. Вітвицької, М. Гриньової, Л. Малаканової, Н. Мачинської, В. Семиченко, А. Уварової та ін. [1; 2; 3; 9; 11; 18; 19]. Окремі аспекти формування і розвитку педагогічної майстерності в системі вищої економічної освіти розглядалися такими вітчизняними дослідниками, як О. Калінська, О. Коваль, Г. Ковальчук та ін. [5; 6; 7].

Проблеми розвитку когнітивного компонента педагогічної майстерності викладачів виявилися в полі уваги таких науковців, як О. Дубасенюк, А. Кузьмінського, О. Марченко, О. Отич, О. Пехоти, І. Середи [4; 8; 10; 13; 15].

Науково-методичний підхід до вдосконалення педагогічної майстерності педагогічних працівників у системі підвищення кваліфікації Н. Білик, В. Зелюк, І. Калініченко, Т. Устименко [12; 14].

Аналіз проблеми професійної підготовки викладачів у закладах вищої освіти економічного профілю та вивчення сучасного стану розвитку педагогічної майстерності викладачів економічних дисциплін свідчать про наявність суперечності між вимогами, що висуває сьогодні суспільство до підготовки викладачів, і недостатнім рівнем їхньої психолого-педагогічної компетентності.

Мета статті: висвітлити сутність, зміст і шляхи розвитку когнітивного компонента педагогічної майстерності майбутніх викладачів економічних дисциплін у процесі їхньої професійної підготовки на другому (магістерському) рівні вищої освіти.

Викладення основного матеріалу. Когнітивний компонент педагогічної майстерності – це сукупність знань про сутність, ознаки, особливості, види педагогічних технологій, не застосування в структурі діяльності викладача.

Когнітивний компонент педагогічної майстерності викладачів економічних дисциплін включає знання теоретичного та процедурного характеру: знання методологічних підходів, принципів, закономірностей розвитку та навчання студентів; теоретичні знання з фахової економічної дисципліни; знання, необхідні для виконання педагогічної діяльності в закладі вищої освіти; знання основ застосування новітніх технологій, їхніх можливостей для здійснення освітнього процесу.

Когнітивний компонент передбачає навчання майбутніх викладачів економічних дисциплін основ загальнотеоретичних дисциплін: знання державної та іноземної мов; за-

конів мислення та основних способів письмового та усного відображення його результатів; знання про світову й вітчизняну історію і культуру; форм і методів пізнання; ролі науки в розвитку суспільства; основ права; основ економічного й соціального розвитку.

Викладач повинен володіти сукупністю знань із методології та концептуальних знань, що сприяють структуруванню освітнього процесу, а саме розуміти сутність освіти як окремого явища, функції освіти в суспільстві, основні тенденції її розвитку. Цілком зрозуміло, що викладачі економічних закладів вищої освіти повинні поглиблювати знання зі своєї базової галузі наукових знань і методики навчання економічних дисциплін. Зазначимо, що викладачі економічних дисциплін мають також орієнтуватися в інших сферах своєї діяльності, а саме науково-методологічній, соціально-педагогічній, розвивальній та управлінській.

Серед психолого-педагогічних знань, необхідних викладачам економічних дисциплін для успішного здійснення педагогічної діяльності, виділяємо такі, як знання вікових та індивідуальних особливостей і рис студентів, психолого-педагогічних засад навчання, виховання та спілкування, а також особливостей педагогічної діяльності, її структури, вимог до особистості педагога, основ професійного та особистісного розвитку й самоосвіти.

Оскільки діяльність викладачів закладів вищої освіти економічного профілю пов'язана також з науковими дослідженнями, важливим є розвиток когнітивного компонента педагогічної майстерності на другому (магістерському) рівні вищої освіти з урахуванням основних особливостей науково-педагогічної діяльності, а саме необхідно сформувати методологічні знання, вміння пізнавати світ із позицій системного підходу, розуміння загальнонаукових категорій: теоретичні й методичні знання (знання принципів і методів наукового дослідження); вміння, необхідні для проведення досліджень, а саме формулювати й обґрунтовувати наукову проблему та відображати результати досліджень у вигляді статей, презентацій; знання інноваційних педагогічних технологій і шляхів їхнього успішного застосування.

Формування професійно-педагогічної компетентності у сфері самоосвітньої діяльності забезпечується вивченням основ наукової організації праці (способів пошуку, оброблення, зберігання, використання інформації) та ознайомленням із сучасними освітніми технологіями.

Теоретична і методологічна підготовка відіграє важливу роль у досягненні викладачем успіху в педагогічній діяльності. Ефективна методологічна підготовка потребує розвитку таких складників пізнавальної діяльності майбутніх викладачів економічних дисциплін, як мотиваційна, що виявляється у ставленні до професії, усвідомленні важливості педагогічних знань, і змістово-понятійна, яку відображає зміст розробленого нами спецкурсу «Педагогічна майстерність викладачів економічних дисциплін» [17].

На етапі формування в умовах магістратури готовності викладачів економічних дисциплін до педагогічної діяльності відбувається поглиблення первинних знань із педагогіки, подальше оволодіння основними категоріями педагогіки і психології, визначення місця загальнопедагогічних знань у структурі педагогічної майстерності викладача економічних дисциплін, а саме видів знань і вмінь і форм їхнього використання, виокремлення типових педагогічних ситуацій і завдань викладача щодо їхнього вирішення. Відповідно до основних положень теорії навчальної діяльності, базові педагогічні знання подаються шляхом аналізу, порівняння їх змісту, сутності й структури, висвітлення їх загальних зовнішніх ознак, побудови на цій основі визначень складників знань, які дозволяють вивчати їхні властивості. Значущість цього етапу полягає у формуванні умінь і навичок аналізу, порівняння, аналогії та узагальнення зовнішніх ознак основних складників базових знань із педагогіки.

У процесі підготовки на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти навчання студентів закладів вищої освіти економічного профілю зорієнтовано на формування фахівця з економіки, що потребує розвитку відповідних професійно важливих якостей. Виконання педагогічних функцій спрямовується на особливий об'єкт – людину, а це, в свою чергу, зумовлює необхідність розвитку людиноцентричних властивостей у майбутніх викладачів економічних дисциплін в умовах магістратури. З огляду на це, вважаємо суттєвими для викладачів економічних дисциплін знання про функції, педагогічні здібності, компоненти педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти.

Правильність оволодіння базовими поняттями, законами, принципами педагогічної науки доводять уміння застосовувати отримані педагогічні знання при виконанні педагогічних завдань і розв'язанні проблем.

Для визначення рівня володіння майбутніми викладачами економічних дисциплін теоретичними знаннями основ педагогічної майстерності та вміннями, необхідними для ефективного здійснення педагогічної діяльності, нами розроблено тест [16, с. 174–175].

Проаналізувавши відповіді, ми виявили, що 45,6% учасників тестування мали базовий рівень психолого-педагогічної компетентності. Нами також визначено достатній рівень психолого-педагогічної компетентності в 46,4% і високий у 8% майбутніх викладачів економічних дисциплін.

Враховуючи отримані результати тестування та проблеми і труднощі, з'ясовані під час проведення бесід із майбутніми викладачами економічних дисциплін, вважаємо за доцільне для розвитку когнітивного компонента їхньої педагогічної майстерності запропонувати вивчення тем «Поняття педагогічної майстерності» та «Професійна діяльність і професійне становлення магістрантів як викладачів економічних дисциплін» із розробленого нами спецкурсу «Педагогічна майстерність викладачів економічних дисциплін» [17].

Для вивчення теми «Поняття педагогічної майстерності» програма спецкурсу визначає в цілому 6 годин: по 2 години лекційних, практичних занять і самостійної роботи для студентів денної форми навчання, 2 години лекційних занять і 4 години самостійної роботи для студентів заочної форми навчання. На лекційних заняттях студенти знайомляться з поняттям педагогічної майстерності, джерелами педагогічної майстерності, розглядають компоненти педагогічної майстерності, умови, способи розвитку майстерності викладача, вивчають критерії педагогічної майстерності та рівні її розвитку. Під час практичних занять детальніше розкриваються теоретичні засади педагогічної майстерності, зміст її компонентів, відбувається обговорення умов розвитку педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти. Для самостійної роботи студентам запропоновано вивчення джерел педагогічної майстерності, ознайомлення з поглядами педагогів-класиків на педагогічну майстерність. Ми також рекомендуємо включити тему «Поняття педагогічної майстерності» в навчальний план курсу «Організаційний коучинг» освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня вищої освіти «Економічна та соціальна психологія».

Для опрацювання теми «Професійна діяльність і професійне становлення магістрантів як викладачів економічних дисциплін» передбачено 7 годин для студентів денної форми навчання (з них 2 години лекційних занять, 2 – практичних занять та 3 – самостійної роботи) і 6 – для студентів заочної форми навчання (з них 2 – лекційних занять та 4 – самостійної роботи). Метою лекційних занять є ознайомити студентів із поняттям професійної діяльності викладача, пояснити у чому полягає суспільна роль професії викладача, показати структуру педагогічної діяльності, охарактеризувати професійні функції викладача (освітню, виховну, методичну, розвивальну), розкрити специфіку мети, суб'єкта, об'єкта, засобів і результатів діяльності педагога, а також особливості професійного становлення в умовах магістратури як викладачів закладу вищої освіти економічного профілю. На практичних заняттях студенти денної форми навчання детально вивчають етапи розвитку педагогічної майстерності викладачів економічних дисциплін, студенти заочної форми навчання опрацьовують це питання самостійно. Під час виконання самостійної роботи студенти також вивчають умови ефективного професійного становлення викладача закладу вищої освіти, критерії та рівні розвитку педагогічної майстерності викладачів економічних дисциплін. Рекомендуємо також включити тему «Професійна діяльність і професійне становлення магістрантів як викладачів економічних дисциплін» у навчальний план ч «Сучасні технології навчання дорослих» освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня вищої освіти «Економічна та соціальна психологія».

Розвиток когнітивного компонента педагогічної майстерності викладачів економічних дисциплін в умовах ма-

гістратури не обмежується лише застосуванням зазначених традиційних форм розвитку педагогічної майстерності (лекцій, практичних занять, самостійної роботи).

Пропонуємо також використання розробленого нами «Тренінгу розвитку педагогічної майстерності викладачів економічних дисциплін», одне з занять якого присвячено саме розвитку когнітивного компонента педагогічної майстерності у студентів магістратури закладу вищої освіти економічного профілю [там само]. Таке заняття має за мету розвинути в майбутніх викладачів бажання постійного підвищення професійного рівня через оволодіння новими знаннями і передбачає виконання низки вправ із застосуванням таких інтерактивних форм і методів, як дискусія, робота в малих групах, «мозковий штурм». Рекомендуємо впроваджувати тренінг у межах вивчення спецкурсу «Педагогічна майстерність викладачів економічних дисциплін» і окремо як методичне забезпечення для практичних занять із фахових дисциплін.

Для розвитку педагогічної майстерності викладачів економічних дисциплін в умовах магістратури пропонуємо використання кейс-методу. Цей метод довів свою користь як ефективний засіб розвитку зокрема когнітивного компонента педагогічної майстерності, що полягає в отриманні майбутніми викладачами нових теоретичних знань, навичок аналізу педагогічних практик, розвитку вміння працювати з джерелами інформації. Пропонуємо проведення практичного заняття за кейс-методом у магістратурі закладу вищої освіти економічного профілю під час вивчення теми «Шляхи розвитку педагогічної майстерності» запропонованого нами спецкурсу.

Дієвою формою, спрямованою на активізацію пізнавальної та науково-дослідної діяльності майбутніх викладачів економічних дисциплін, є проведення масових заходів, зокрема студентських наукових конференцій, дискусій у форматі «круглий стіл», що поглиблює знання з проблем, які обговорюються, дає можливість поділитися результатами виконання досліджень, розвиває навички захищати свою думку.

Поступовий розвиток компонентів педагогічної майстерності забезпечує послідовність цього процесу, його системність, а також сприяє усвідомленню майбутніми педагогами необхідності постійного професійного й особистісного самовдосконалення, розвитку педагогічної техніки, формування у них готовності до творчої педагогічної діяльності відповідно до сучасних вимог підготовки кваліфікованих фахівців.

Ефективність розвитку когнітивного компонента педагогічної майстерності майбутніх викладачів в умовах магістратури закладу вищої освіти економічного профілю, на нашу думку, залежить від створення таких педагогічних умов, як забезпечення здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти фаховими психолого-педагогічними та методичними знаннями щодо особливостей педагогічної діяльності викладача; забезпечення дидактично обґрун-

тованої послідовності навчання та формування навичок педагогічного управління студентським колективом; залучення студентів магістратури до практичної діяльності впродовж усього терміну навчання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У нашому дослідженні розглянуто когнітивний компонент педагогічної майстерності у вузькому розумінні як професійно-педагогічні та предметні знання, як спеціальну компетентність майбутніх викладачів економічних дисциплін. Визначені нами критерії та показники рівня розвитку когнітивного компонента педагогічної майстерності викладачів економічних дисциплін дають можливість виявити рівень готовності майбутніх викладачів до здійснення професійної діяльності в умовах закладу вищої освіти економічного профілю, забезпечити творчу спрямованість освітнього процесу; дозволяють створити ефективну методику підготовки викладачів економічних дисциплін, які володіють системою професійних знань і вмінь, спроможні підтримувати свій рівень психолого-педагогічної компетентності.

Отже, на основі узагальнення всього зазначеного вище вважаємо за доцільне розробити комплекс форм і методів навчання, що здійснюють цілеспрямований вплив на розвиток когнітивного компонента педагогічної майстерності майбутніх викладачів економічних дисциплін. Крім того, потребує ґрунтовної роботи вивчення існуючого та розроблення нового педагогічного інструментарію для організації системи педагогічної освіти та процесу розвитку педагогічної майстерності майбутніх викладачів економічних дисциплін в умовах магістратури. Необхідно збагатити арсенал засобів впровадження розглянутих нами ідей у процес професійної підготовки науково-педагогічного персоналу закладів вищої освіти економічного профілю.

Межі нашого наукового пошуку не дозволили нам дослідити ще низку проблем, які могли б поглибити вивчення інших компонентів педагогічної майстерності майбутніх викладачів економічних дисциплін: мотиваційно-ціннісного, діяльнісного та рефлексивного. Потребують подальшого висвітлення педагогічні умови та накопичений досвід їхнього успішного розвитку.

Список використаних джерел

1. Батечко Н. Підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури: теоретико-методологічні засади : монографія / за ред. Я. Цехмістера. Київ : Едельвейс, 2014. 707 с.
2. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 384 с.
3. Гриньова М. Педагогічні технології: теорія та практика : навч. посіб. Полтава : АСМІ, 2006. 230 с.
4. Дубасенюк О. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики : монографія. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 564 с.
5. Калінська О. Розвиток педагогічної майстерності викладача економічних дисциплін у вищому навчальному закладі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Львів, 2018. 220 с.
6. Коваль О. Розвиток педагогічної майстерності майбутніх викладачів економічних дисциплін в умовах аспірантури. *Науковий вісник Мелітопольського педагогічного університету*. 2014. Вип. 2 (13). С. 277–282.
7. Ковальчук Г. Формування професійних педагогічних умінь у студентів – майбутніх викладачів економіки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 1999. 195 с.

8. Кузьмінський А. Розвиток педагогічної майстерності в умовах неперервної освіти. *Розвиток педагогічної майстерності викладача в умовах неперервної освіти* : монографія / за ред.: М. Солдатенка, О. Семенов. Київ ; Глухів : АПН : Ін-т пед. освіти і освіти дорослих, 2008. С. 5–20.
9. Малаканова Л. Оцінювання професійного становлення майбутнього вчителя у процесі вивчення курсу «Основи педагогічної майстерності»: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Харків, 2000. 24 с.
10. Марченко О. Основи педагогічної майстерності. Харків : Основа, 2009. 112 с.
11. Мачинська Н. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю : монографія / за ред. С. Сисоевої. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 416 с.
12. Науково-методичний підхід до вдосконалення педагогічної майстерності педагогічних працівників у системі підвищення кваліфікації : електрон. навч.-метод. посіб. / [упоряд.: І. О. Калініченко, Н. І. Білик]. Полтава : ПОІППО, 2021. URL: http://poippo.pl.ua/images/FILES/pidrozdzily/kafedra_pedmaisternosti/biblioteka/modul-2021.pdf
13. Отич О. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с.
14. Педагогічна майстерність: виклики XXI століття : портфоліо каф. пед. майстерності / [упоряд.: В. В. Зелюк, Н. І. Білик, Т. А. Устименко] ; Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти ім. М. В. Остроградського. Полтава : АСМІ, 2013. 468 с.
15. Пехота О., Серєда І. Педагогічна майстерність викладача сучасного університету у контексті педагогіки розвитку. *Розвиток педагогічної майстерності викладача в умовах неперервної освіти: монографія* / за ред.: М. Солдатенка, О. Семенов. Київ ; Глухів : АПН : Ін-т пед. освіти і освіти дорослих, 2008. С. 21–26.
16. Романюк О. Визначення рівня педагогічної майстерності майбутніх викладачів економічних дисциплін із застосуванням авторського тесту. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум імені Т. Г. Шевченка»*. 2019. Вип. 1 (157). С. 173–177.
17. Романюк О. Розвиток педагогічної майстерності викладачів економічних дисциплін в умовах магістратури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2020. 207 с.
18. Семиченко В. Психологія педагогічної діяльності : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2004. 335 с.
19. Уварова А. Формування риторичної майстерності майбутнього вчителя : навч. посіб. для пед. ун-тів. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2007. 132 с.
7. Kovalchuk, H. (1999). *Formuvannya profesijnnykh pedahohichnykh umin u studentiv – maibutnykh vykladachiv ekonomiky [Forming economics student teachers' skills]*. (PhD diss.). Kyiv [in Ukrainian].
8. Kuzminskiy, A. (2008). *Rozvytok pedahohichnoyi maisternosti v umovakh nepererвної osvity [Developing pedagogical skills in lifelong learning programmes]*. In Soldatenko, M., & Semenov, O. (Eds.), *Rozvytok pedahohichnoyi maisternosti vykladacha v umovakh nepererвної osvity [Developing a teacher's pedagogical skills in lifelong learning programmes]*: monografiya (pp. 5-20). Kyiv; Hlukhiv: APN: In-t ped. osvity doroslykh [in Ukrainian].
9. Malakanova, L. (2000). *Otsynuyuvannya profesijnnoho stanovlennya maibutnyoho vchytelya u protsesi vyvchennya kursu "Osnovy pedahohichnoyi maisternosti" [Assessing a future teacher's professional development in teaching the course "Fundamentals of pedagogical mastery"]*. (Extended abstract of PhD diss.). Kharkiv [in Ukrainian].
10. Marchenko, O. (2009). *Osnovy pedahohichnoyi maisternosti [Fundamentals of pedagogical mastery]*. Kharkiv: Osнова [in Ukrainian].
11. Machynska, N., & Sysoyeva, S. (Ed.). (2013). *Pedahohichna osvita magistrantiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv nepedahohichnoho profilyu [Teacher training of master's degree students at non-pedagogical higher educational establishments]*: monografiya. Lviv: LvDUVS [in Ukrainian].
12. Kalinichenko, I. O., & Bilyk, N. I. (Comps.). (2021). *Naukovo-metodychny pidkhid do vdoskonalennia pedahohichnoi maisternosti pedahohichnykh pratsivnykiv u systemi pidvyshchennia kvalifikatsii [Scientific and methodological approach to improving the pedagogical skills of teachers in the system of professional development]*: elektron. navch.-metod. posib. Poltava: POIPPO. Retrieved from http://poippo.pl.ua/images/FILES/pidrozdzily/kafedra_pedmaisternosti/biblioteka/modul-2021.pdf [in Ukrainian].
13. Otych, O. (2014). *Osnovy pedahohichnoyi maisternosti vykladacha profesijnnoyi shkoly [Fundamentals of a vocational school teacher's pedagogical mastery]*: pidruchnyk. Kirovohrad: Imeks-LTD [in Ukrainian].
14. Zeliuk, V. V., Bilyk, N. I., & Ustymenko, T. A. (Comps.). (2013). *Pedahohichna maisternist: vyklyky XXI stolittia [Pedagogical skills: challenges of the XXI century]: portfolio kaf. ped. maist. Poltava: ASMI [in Ukrainian]*.
15. Piekhota, O., & Sereda, I. (2008). *Pedahohichna maisternist vykladacha suchasnoho universytetu u konteksti pedahohiky rozvytku [A modern university teacher's pedagogical skills in the context of developmental pedagogy]*. In Soldatenko, M., & Semenov, O. (Eds.), *Rozvytok pedahohichnoyi maisternosti vykladacha v umovakh nepererвної osvity [Developing a teacher's pedagogical skills in lifelong learning programmes]*: monografiya (pp. 21-26). Kyiv; Hlukhiv: APN: In-t ped. osvity doroslykh [in Ukrainian].
16. Romaniuk, O. (2019). *Vyznachennia rivnyia pedahohichnoyi maisternosti maibutnykh vykladachiv ekonomichnykh dystsyplin iz zastosuvanniam avtorskoho testu [Assessment of prospective teachers' pedagogical skills by means of the authorial test]*. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Chernihivskiy kolegium imeni T. H. Shevchenka"* [Bulletin of National University "Chernihiv Collegium named after T. H. Shevchenko"], 1 (157), 173-177 [in Ukrainian].
17. Romaniuk, O. (2020). *Rozvytok pedahohichnoyi maisternosti vykladachiv ekonomichnykh dystsyplin v umovakh magistratury [Developing pedagogical mastery of economics teachers in master's degree programmes]*. (PhD diss.). Kyiv [in Ukrainian].
18. Semychenko, V. (2004). *Psykhohohiya pedahohichnoyi diyalnosti [Psychology of pedagogical activity]*: navchalnyi posibnyk. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].
19. Uvarova, A. (2007). *Formuvannya rytorychnoyi maisternosti maibutnyoho vchytelya [Forming a prospective teacher's rhetorical skills]*: navchalno-metodychny posibnyk dlya pedahohichnykh universytetiv. Sumy: SumDPU im. A. S. Makarenka [in Ukrainian].

References

1. Batechko, N., & Zekhmister, Ya. (Ed.). (2014). *Pidhotovka vykladachiv vyshchoyi shkoly v umovakh magistratury: teoretyko-metodologichni zasady [Training university teachers in master's degree programmes: theoretical and methodological fundamentals]*: monografiya. Kyiv: Edelveis [in Ukrainian].
2. Vitvytska, S. (2011). *Osnovy pedahohiky vyshchoyi shkoly [Fundamentals of university pedagogy]*: pidruchnyk za modulno-reityngovoyu systemoyu navchannya. Kyiv: Tsentri uchbovoyi literatury [in Ukrainian].
3. Hryniova, M. (2006). *Pedahohichni tekhnologiyi: teoriya ta praktyka [Pedagogical technologies: theory and practice]*: navchalnyi posibnyk. Poltava: ASMI [in Ukrainian].
4. Dubaseniuk, O. (2009). *Profesijna pedahohichna osvita: innovatsijni tekhnologiyi ta metodyky [Professional pedagogical education: innovative technologies and techniques]*: monografiya. Zhytomyr: ZhDU [in Ukrainian].
5. Kalinska, O. (2018). *Rozvytok pedahohichnoyi maisternosti vykladacha ekonomichnykh dystsyplin u vyshchomu navchalnomu zakladi [Developing an economics teacher's pedagogical skills at a higher educational establishment]*. (PhD diss.). Lviv [in Ukrainian].
6. Koval, O. (2014). *Rozvytok pedahohichnoyi maisternosti maibutnykh vykladachiv ekonomichnykh dystsyplin v umovakh aspirantury [Developing future economics teachers' pedagogical skills in postgraduate programmes]*. *Naukovy visnyk Melitopolskoho pedahohichnoho universytetu [Scientific Bulletin of Melitopol Pedagogical University]*, 2 (13), 277-282 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 04.05.2022